

MALTA

QORTI TAL-APPELL
(Sede Inferjuri)

ONOR. IMĦALLEF
LAWRENCE MINTOFF

Seduta tad-9 ta' April, 2025

Appell Inferjuri Numru 139/2017 LM

Associated News Group Ltd (C 1118)
(‘is-soċjetà appellata’)

vs.

On Site Malta Limited (C 38542)
(‘is-soċjetà appellanta’)

Il-Qorti,

Preliminari

1. Dan huwa appell magħmul mis-soċjetà intimata **On Site Malta Limited (C 38542)** [minn issa 'l quddiem 'is-soċjetà appellanta'] minn sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati (Malta) [minn issa 'l quddiem 'l-Ewwel Qorti'] tal-15 ta' April, 2024, [minn issa 'l quddiem 'is-sentenza appellata'], fejn iddeċidiet it-talba tas-soċjetà

rikorrenti **Associated News Group Limited (C 1118)** [minn issa 'l quddiem 'is-soċjetà appellata'] kif ġej:

“Għal dawn ir-raġunijiet il-Qorti qegħda tiddisponi minn din il-kawża billi tilqa’ t-talba tas-soċjetà attriċi u, tiddikjara illi s-soċjetà konvenuta hija debitori tas-soċjetà rikorrenti fis-somma ta’ għaxart elef, ħames mija u tnejn Euro (€10,502) liema somma tirrappreżenta bilanċ mhux imħallas minn prezz ta’ website li ġiet iddisinjata u ikkummissjonata għalihom u tikkundannaha tħallas dan l-ammont bl-imgħax dekoribbli mid-data tal-preżentata ta’ din il-kawża sad-data tal-pagament effettiv. L-ispejjeż ta’ din il-kawża jkunu a karigu tas-soċjetà konvenuta.”

Fatti

2. Il-fatti tal-każ odjern jirrigwardaw servizzi pprestat mis-soċjetà appellata ta’ ddisinjar ta’ *website*, kif inkarigata mis-soċjetà appellanta.

Mertu

3. Is-soċjetà appellata fid-19 ta’ Mejju, 2017, ippreżentat rikors quddiem l-Ewwel Qorti, fejn ħarrket lis-soċjetà appellanta eżerċenti l-kummerċ bl-isem TBWA/ANG sabiex jgħidu għaliex m’għandhomx:

“Thallsu s-somma minnkom dovuta ta’ €10,502 liema somma tirrappreżenta bilanċ mhux imħallas minn prezz ta’ website li ġiet iddisinjata u ikkummissjonata għalikom fuq struzzjonijiet tagħkom stess, kif jirriżulta mill-istatement hawn anness bħala Dok. A.

Bl-ispejjeż, inkluzi dawk tal-mandat ta’ sekwestru li qed jiġu ntavolati kontestwalment, u bl-imgħaxijiet legali minn Settembru 2016 sad-data tal-pagament effettiv kontra l-konvenuti li jibqgħu minn issa ngunti għas-subizzjoni.”

4. Is-soċjetà appellanta wiegħbet fl-10 ta' Novembru, 2017, billi eċċepiet kif ġej:

- "1. Illi t-talbiet tas-soċjetà rikorrenti huma nfondati fil-fatt u fi dritt u għandhom jiġu miċħuda bl-ispejjeż;*
- 2. Illi fl-ewwel lok, l-ammont pretiż mis-soċjetà rikorrenti ma huwiex dovut u dan għar-raġuni illi kienet is-soċjetà rikorrenti li kisret l-obbligi kuntrattwali tagħha;*
- 3. Illi dak li s-soċjetà rikorrenti kienet orġinarjament inkarigata biex tagħmel u ċioe id-design ta' website qatt ma tlesta u ġie konsenjat lis-soċjetà esponenti fiż-żmien miftiehem u dan nonostante d-delungar, ċaqlieg ta' deadlines u diversi wegħdiet da parti tas-soċjetà rikorrenti illi dan il-website kien fil-fatt ser jitlesta fiż-żmien miftiehem anke meta estiż bil-bona volontà tas-soċjetà esponenti;*
- 4. Illi għalhekk is-soċjetà esponenti qed tinvoka l-prinċipju inadimplenti non est adimplendum;*
- 5. Illi fit-tielet lok, minhabba l-inadempjenza da parti tas-soċjetà rikorrenti u n-nuqqas da parti tagħha li tattwa l-ftehim milħuq, is-soċjetà esponenti kellha fil-fatt tinkariga soċjetà oħra sabiex tiegħu ttejjg li tikkrea u ttejjgi website għdid għas-soċjetà esponenti;*
- 6. Illi fi kwalunkwe każ, u mingħajr preġudizzju għas-suespost, l-ammont mitlub huwa kontestat;*
- 7. Illi bla preġudizzju għall-premess u in linea sussidjarja it-talba tas-soċjetà rikorrenti hija inammissibli in kwantu l-kontendenti kienu għa laħqu terminazzjoni konsenswali tal-ftehim;*
- 8. Salv eċċezzjonijiet ulterjuri."*

Is-Sentenza Appellata

5. L-Ewwel Qorti waslet għas-sentenza appellata billi kkunsidrat is-segwenti:

"Ikkunsidrat

Illi s-soċjetà konvenuta fir-risposta tagħha qajmet il-kwistjoni tal-prinċipju inadimplenti non est adimplendum. Illi għalhekk id-difiża prinċipali tal-intimati hija l-exceptio inadimplenti contractus ibbażata fuq il-prinċipju illi inadimplenti non est adimplendum ossia illi peress illi r-rikorrent naqas milli jeżegwixxi l-obbligazzjonijiet tiegħu huwa m'għandux jistenna l-ħlas tal-bilanċ dovut lilu.

*F'dawn il-proċeduri jidher biċ-ċar li ż-żewġ partijiet qegħdin iwaħħlu f'xulxin għal dak li jirrigwarda d-dewmien sabiex titlesta din il-website. Illi f'każijiet bħal dawn il-ġudikant irid jifli l-provi kollha li resqu ż-żewġ partijiet u dan sabiex jiġi stabbilit liema parti kienet responsabbli għal dan in-nuqqas li wassal għad-dewmien. Ta' min jirrileva però illi kif drabi oħra mtenni, "il-komplessitajiet tal-ħajja u r-relattività tal-kondotta umana huma però tali li, ħafna darbi, meta tinqala' din l-eċċezzjoni (exceptio inadimplenti vel non rite adimplenti contractus), ikun hemm xi ħtjiet miż-żewġ naħat, u allura l-kompitu tal-ġudikant ma jkunx faċli, għax huwa jkun irid jipprova jaqta' dritt f'matassa ta' nuqqasijiet reċiproċi u jipprova jżomm quddiem għajnejh il-ħin kollu l-vera sustanza tal-kuntratt" ("**Carmelo Cremona -vs- Victor Angilieri**", Prim'Awla, Qorti Ċivili per Imħallef Maurice Caruana Curran, 11 ta' Ottubru 1966). Illi wkoll ingħad fl-istess sentenza fl-ismijiet "**Carmelo Cremona -vs- Victor Angilieri**", Qorti Ċivili, Prim'Awla, 11 ta' Ottubru 1966, per l-Onor. Imħallef Maurice Caruana Curran, illi "r-rekwiziti biex din l-eċċezzjoni tirnexxi huma (1) l-inadempjenza tal-attur tkun tolqot xi obbligu tiegħu li jkun parti ntegrali mill-ftehim, (2) l-inadempjenza trid tkun verament imputabbli lill-attur, u (3) irid ikun hemm proporzjonalità bejn l-inadempjenza tal-partijiet".*

*Kif jinsab deċiż fis-sentenza fl-ismijiet "**Celestino Muscat -vs- Giovanni Attard et**", Appell Ċivili, 3 ta' Ġunju 1938 (Kollez. Vol. XXX P I p 155), "il-prinċipju 'inadimplenti non est adimplendum' huwa bażat fuq ir-raġuni ġuridika illi jekk wieħed huwa inadempjenti u jivvjola l-obbligi tiegħu di fronte għall-kontraent l-ieħor, ikun immorali li huwa jitlob l-applikazzjoni tas-sanzjonijiet kontra dak li għamel dik il-vjolazzjoni, meta huwa stess isib ruħu fl-istess kondizzjoni, għaliex da parti tiegħu hemm vjolazzjoni oħra tal-kuntratt. Barra minn dan hemm il-kompensazzjoni ta' vjolazzjoni ma' oħra".*

*Fis-sentenza mogħtija mit-Tribunal għal Talbiet Żgħar fl-ismijiet **Isaac Aquilina v. Carmen Zammit** (05/11/2020, Avv. 572/2018 KCX) ingħad is-segwenti fuq din l-eċċezzjoni:*

*"L-istess eċċezzjoni hi bbażata fuq il-prinċipju ekwitattiv ta' "frustra sibi fidem serbare ado quis postulat qui fidem a se praestatem servare recusat" (vide d-deċiżjoni **Dr. Sir Ugo P. Mifsud noe v. Guido Abela noe** (Appell Kummerċjali, 28 ta' Ottubru, 1935) u titnissel mill-prinċipju ġenerali ta' dritt "inadimplenti non est*

adimplendum”, u permezz tagħha l-kontraent li jiġi azzjonat għax-xoljiment tal-kuntratt jew għall-eżekuzzjoni tiegħu, għandu jedd li, “ope exceptionis”, jottjeni r-rikonnoxximent “ex tunc” tad-dritt tiegħu li jissospendi l-esekuzzjoni minn naħa tiegħu sakemm l-attur jibqa’ hu wkoll inadempjenti, ossia li jitlob “la eliminazione dei vizi da parte dell’appaltatore o la riduzione del prezzo, e/o il risarcimento del danno” (MAURO RUBINOSAMMARTANO, “Appalti di Opere e Contratti di Servizi”, CEDAM 2006, 2a edizione; §21.2, p. 485). B’hekk, f’każ li l-eċċezzjoni tinstab fondata, l-konvenut jirnexxielu jipparalizza l-azzjoni mressqa kontrihi.

Tajjeb li jiġi preċiżat li fis-sistema tal-liġi Maltija – tneħhi forsi l-Art. 1391 tal-Kodiċi Ċivili u l-ewwel żewġ sub-inċizi tal-Art. 1392 tal-istess Kodiċi, entrambi relattivi għall-istitut li jittratta “Fuq il-Bejgħ” – ma nsibu l-ebda disposizzjoni speċifika konċernati l-eċċezzjoni tal-inadempjiment, kuntrarjament kif insibu fil-Kodiċi Ċivili Taljan, taħt l-Art. 146 tiegħu. Ciononostante, hu paċifikament akkolt illi tali eċċezzjoni “tista’ tiġi sollevata b’mod ġenerali relattivament għall-kuntratti sinallagamatiki jew korrispettivi kollha, u mhux biss fejn il-liġi tipprovdi għaliha speċifikament, u barra minn dan l-eċċezzjoni tista’ tiġi sollevata anke indipendentement mid-dritt tar-risoluzzjoni tal-kuntratt bis-saħħa tal-patt kommissorju taċtu” (**Carmelo Cremona għal ‘Muscat General Stores’ v. Victor Angilieri**, Prim’Awla, 11 ta’ Ottubru, 1966; mhux pubblikata). Din l-eċċezzjoni hi għalhekk maħsuba biex takkorda rimedju lil dak li jkun kontra r-riskju tal-inadempiment da parti ta’ dak il-ħaddieħor li miegħu kien ikkuntratta. F’dan is-sens hi orjentata l-ġurisprudenza domestika. Gwida apprezzevoli għall-insenjamenti kontenuti fiha, hi s-sentenza in re **Emmanuele Aquilina v. Salvatore Aquilina et** (Appell Kummerċjali, 12 ta’ Marzu, 1965; mhux pubblikata). Fiha jingħad illi, “din l-eċċezzjoni hi poter mogħti lil kontraenti li bih, fil-konkorrenza ta’ ċerti ċirkostanzi, hu jista’ jastjeni ruħu milli jadempixxi l-prestazzjoni tiegħu. B’dik l-eċċezzjoni hu jipparalizza l-azzjoni avversarja in kwantu li, minħabba fiha, l-attur li ma jkunx hu stess eżegwixxa l-obbligazzjoni tiegħu, ma jkunx jista’ jottjeni l-adempiment tal-kontroprestazzjoni u jkollu jissubixxi dik is-sitwazzjoni...”

...Biex eċċezzjoni bħal din tkun tista’ tiġi akkolta, jeħtieġ li jirrikorru, skont il-ġurisprudenza lokali u dik Taljana ... numru ta’ kundizzjonijiet, u cioè:

- a) L-ewwelnett jeħtieġ li si tratta ta’ obbligazzjonijiet korrispettivi fiż-żewġ kontraenti radikati fl-istess rapport sinallagmatiku bejniethom, cioè li l-inadempjenza tal-attur li jaġixxi għall-eżekuzzjoni tkun tolqot xi obbligu tiegħu li jkun parti integrali tal-ftehim

- b) madanakollu – bħala parentesi għall-ewwel punt appena magħmul – lanqas ma huwa eskluż li, f'ċirkostanzi xierqa, żewġ kuntratti (jew aktar) awtonomi bejn l-istess persuni jiġu kunsidrati unitarjament, speċjalment meta il-każwali jew finalità ekonomika tagħhom tkun waħda, hekk kif tissenjala già citata deċiżjoni in re **Carmelo Cremona għal 'Muscat General Stores' v. Victor Angilleri**
- c) it-tieni kundizzjoni hija li l-inadempjenza allegata mill-konvenut trid tkun verament imputabbli lill-attur u mhux (lil hinn minn forza maġġuri u raġunijiet oħra estranei għalih) provokata mill-inadempjenza tal-konvenut innifsu.
- d) Fl-aħħar, iżda mhux lanqas, trid tirrikorri l-kondizzjoni tal-proporzjonalità jew adegwatezza bejn l-inadempjenza attribwita lill-attur u dik tal-konvenut, cioè li n-nuqqas tal-attur, relattivament għall-prestazzjoni li hu jeżiġi mingħand il-konvenut, ikun ta' ċerta gravità
- e) Inoltre, taħt il-Kodiċi Ċivili Taljan il-ġdid, il-ħtieġa tal-presenza tal-istess estrem ġiet ribadita mill-Qorti Suprema Taljana fit-18 ta' April, 1952 (deċiżjoni nru. 1042) fejn ġie asserit li, "Quando l'inadempimento non è grave, l-eccezione di inadempienza non è di buona fede" (cfr. "Foro Italiano: Massime" 1952; p. 262). Tali estrem tal-bona fidi hu espress fil-kapovers tal-Art. 1460 fuq indikat illi jaqra hekk: "Tuttavia non può rifiutarsi l'esecuzione se, avuto riguardo alle circostanze, il rifiuto è contrario alla buona fede." ..."

Illi f'dan il-każ, skont ma qalu x-xhieda tal-istess soċjetà konvenuta, kien hemm dewmien tant li l-website li kienu talbu sabiex issir ma saritx fejn wara sentejn il-prodott finali ma kienx lest. Illi skont l-istess xhieda dan kien minhabba l-fatt li kien ikun hemm ċaqlieg tal-goalposts għal xi raġuni jew oħra mhux attribwibbli għalihom. Illi għalhekk il-prodott finali qatt ma seta' kien ikun lest fi żmien li huma rieduh sabiex jużaw il-website għal skop ta' reklamar tas-soċjetà tagħhom għal dak li huwa organizzar ta' attivitajiet kummerċjali. Illi però minn naħa tas-soċjetà rikorrenti tefgħet il-ħtija fuq il-parti l-oħra għal dan id-dewmien u mhux għax kien hemm xi tort minn naħa tagħhom. Illi kien għalhekk li huma talbu tal-ħlas tax-xogħol li kien miftiehem.

Illi din il-Qorti ma kellhiex bħala prova kuntratt ta' ftehim fuq ix-xogħol li kellu jsir f'liema żminijiet li kellu jitlesta u x'jiġri fil-każ li dan ix-xogħol ma kienx ikun lest. Illi jidher minn dak li qalu l-istess xhieda tas-soċjetà konvenuta li l-website kellha tkun lesta għal żmien ta' attività kummerċjali sabiex f'dawn iż-żminijiet jintużaw filmati u affarijiet oħra ta' fiera oħra preċedenti. Illi ġara li sa dak iż-żmien din il-website

ma kenitx għada lesta. Illi sabiex il-Qorti tagħmel sens minn dan li ntqal fliet il-korrispondenza li nbgħatet bejn il-partijiet sabiex tkun tista' tasal fuq din il-kwistjoni.

Illi minn eżami akkurat tal-korrispondenza esebita minn żewġ partijiet ħarġu dawn il-fatti. Illi permezz ta' nota s-soċjetà konvenuta esebiet diversi emails li kienu intbagħtu bejn il-partijiet matul iż-żmien. Illi dawn il-korrispondenzi ġew maqsuma taħt kategoriji differenti. Illi fl-ewwel kategorija u ċioé minn dok. A sa dok E tal-istess dokumenti hemm korrispondenza li turi x-xogħol li kellu jsir. Illi dawn l-emails imorru lejn is-sena 2014 ta' meta kien ingħata l-inkarigu ħalli jagħmlu l-website. Illi f'email li ġgib id-data tal-21 t'Ottubru 2014, Ryan Mifsud kien kiteb li x-xogħol kien se jingħata sas-17 ta' Novembru. Illi jidher li għalkemm kien hemm il-ġurnata tas-17 ta' Novembru dan ma semmiet f'ebda korrispondenza oħra li turi li din id-data għaddiet u x-xogħol li kien qiegħed isir referenza għalih ma kienx seħħ. Inltre il-Qorti tinnota li wara din id-data tas-17 ta' Novembru 2014 reġa' kien hemm korrispondenza fejn anki mill-istess soċjetà konvenuta intqal li bħalissa ma kienux f'pożizzjoni li jagħtu xi forma ta' feedback minħabba li kienu impenjati f'xogħol ieħor (ara fol 58 fuq wara bid-data tat-18 ta' Novembru 2014). Illi wara din id-data kompli jintbagħat informazzjoni dwar ix-xogħol tal-website li kien qiegħed isir. Illi mhux talli hekk li anki l-istess soċjetà konvenuta baqgħet tibgħat informazzjoni lill-istess soċjetà attriċi din id-darba f'email tat-8 ta' Jannar 2016. Illi ma hemm ebda indikazzjoni li l-ftehim li din il-website kellha ssir f'ġurnata partikolari u issa wara dan iż-żmien kollu kien hemm xi korrispondenza li turi d-dizappunt tagħhom li ma saritx f'dak li kien miftiehma.

Illi fit-tieni batch ta' emails li ġew esibiti minn dok F li jibdew mis-sena 2014 juri li l-istess soċjetà attriċi baqgħet email mill-istess Ryan Mifsud u ċioé fil-15 t'Ottubru 2014 fejn elenka lista ta' xogħol li kellu jsir kif ukoll b'dati ta' meta kellu jitlesta x-xogħol. Illi f'din l-email kien jidher li l-Go Live kellu jkun fit-12 ta' Dicembru. Illi wara din l-email inbgħatet oħra fis-16 ta' Jannar 2015 u hawnhekk ma hawn ebda referenza għal fatt li d-data tat-12 ta' Dicembru kienet għaddiet (jekk kienu qegħdin jagħmlu referenza għas-sena 2014). Illi wkoll jingħad għal dok H fejn f'April 2015 jidher li kien hemm bżonn ta' final touches iżda ma kienx hemm kummenti minn naħa tas-soċjetà konvenuta dwar id-dewmien. Illi mhux talli hekk li fl-istess korrispondenza Paul Selis kiteb li kien ħerqan sabiex jara l-website u l-video u dan kien fil-25 ta' Marzu 2015.

Illi wkoll huwa minnu li Ryan Mifsud (a fol 85) kiteb li kien sejjer jagħti verżjoni aktar riċenti sal-10 t'April. Illi minn ebda email wara din id-data kien hemm xi kliem li dan kollu kien qiegħed ixekkel il-pjanijiet. Tant li fl-istess korrispondenza f'Awwissu 2015 (a fol 86) is-soċjetà konvenuta baqgħet tibgħat informazzjoni għal dak li kien hemm

bżonn. Illi wkoll f'dak li hemm (a fol 89) li l-website kellha tkun live bejn il-15 u s-16 ta' Frar 2016. Illi jidher kien biss fit-30 ta' Novembru 2015 li Paul Selis ħassu urtat li d-deadlines ma kienux qegħdin jimxu magħhom u ġara li fl-istess email (a fol 89) kien hemm tibdil fil-pjanijiet mill-email li ħassu urtat Paul Selis.

Illi f'dok L, jidher li d-deadline mogħtija mill-istess soċjetà attriċi ma mxietx magħha tant li email mibgħuta mill-istess Ryan Mifsud fit-18 ta' Frar 2016, kellu jispjega li nqalgħu xi problemi. Illi ta' min jinnota, li min-naħa tas-soċjetà rikorrenti bdiet tagħmel pressjoni sabiex jiġi iffirmit il-billing sheet qabel ma jmorru live. Illi minn naħa ta' Paul Selis kompli juri d-disapprovazzjoni tiegħu fit-18 ta' Frar 2016 (a fol 92) fejn reġgħu bidlu d-deadline u ħass li jekk jiffirma xi dokumenti jitpoġġa f'pożizzjoni vulnerabbli għalihom.

Illi din is-sitwazzjoni matul iż-żmien kien hemm ukoll diskordja fuq il-ħlas ta' kemm sejra tiswa (ara fol 94) iżda xorta waħda ma kienx hemm talba mill-istess soċjetà konvenuta sabiex ix-xogħol jieqaf. Illi jidher li anki fis-sena 2016, il-kwistjoni issa daret fuq il-ħlas li kellu jsir u mhux għax ix-xogħol ma kienx għadu lest (ara fol 97). Illi mill-korrispondenza esibita mill-istess soċjetà attriċi (a fol 49) ġara li l-kwistjoni daret fuq il-kont li kellu jiġihallas jekk hux il-VAT kinitx miżjuda jew le.

Illi minn dak li din il-Qorti rat mill-istess dokumenti li ġew esibiti miż-żewġ naħat, jidher li kien biss fl-aħħar li qamet il-kwistjoni tad-deadlines u dan kien hemm l-istess żmien meta beda jintalab il-ħlas. Illi f'dawn iċ-ċirkostanzi kienet tqajmet il-kwistjoni tal-VAT u mhux għax il-website ma kienitx għadha qiegħda live u lesta.

Ikkunsidrat

*Għall-kompletezza jrid jingħad illi ġja qabel din is-sentenza kien osservat illi "il-prinċipju 'inademplendi non est ademplendum' huwa bażat fuq ir-raġuni ġuridika illi jekk wieħed huwa inadempjenti u jivvjola l-obbligi tiegħu di fronti għall-kontraent l-ieħor, ikun immorali li huwa jitlob l-applikazzjoni tas-sanzjonijiet kontra dak li għamel dik il-vjolazzjoni, meta huwa stess isib ruħu fl-istess kondizzjoni, għaliex da parti tiegħu hemm vjolazzjoni oħra tal-kuntratt. Illi fis-sentenza mogħtija fil-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili tal-11 ta' Ottubru 1966 in re: **"Carmelo Cremona -vs- Victor Angilieri** affermat il-prinċipju u ġie ritenut li r-rekwiżiti tiegħu huma dawn li jsegwu:-*

(1) "Jeħtieġ l-ewwelnett li si tratta ta' obligazzjonijiet korrispettivi fiż-żewġ kontraenti radikati fl-istess rapport sinallagmatiku bejniethom ċioé, li l-inadempjenza tal-attur li jaġixxi għall-eżekuzzjoni tkun tolqot xi obbligu tiegħu li jkun parti integrali tal-ftehim";

(2) “It-tieni kondizzjoni hija li l-inadempjenza tal-attur, allegata mill-konvenut, trid tkun verament imputabbli lill-attur u mhux provvduta mill-inadempjenza tal-konvenut stess”;

(3) “Fl-aħħar, imma mhux l-anqas, trid tirrikorri l-kondizzjoni tal-proporzjon jew adegwatezza bejn l-inadempjenza attribwita lill-attur u dik tal-konvenut, cioè, li n-nuqqas tal-attur, relattivament għal prestazzjoni li hu jesigi mingħand il-konvenut, tkun ta’ ċerta gravità”;

Illi mill-provi li ġew mresqa hemm diverġenza kbira bejn dak li qalu ż-żewġ partijiet. Illi jiġi kkonstatat li ma kien hemm ebda ftehim bil-miktub li juri li ż-żewġ partijiet kienu fthiemu li l-website tkun lesta f’għurnata partikolari. Illi kuntratt ta’ ftehim ma qatt ġie preżentat sabiex juri dan. Illi l-unika deadlines li bdew jiġu murija hija emails mibgħuta mill-istess soċjetà attriċi fejn fihom kien hemm anki tibdil u raġunijiet għala kien qiegħed isir dan. Illi però minn naħa tas-soċjetà konvenuta għalkemm hija riedet li l-website tkun lesta għal attività kummerċjali partikolari ħarġet biss fix-xhieda iżda ma kienx hemm korrispondenza li tagħmel referenza għal dan ħlief li kien hemm il-ħsieb li tkun attiva fi żmien San Valentino. Illi però qatt ma kien hemm kwistjoni bil-miktub li juru li fil-fatt li kien hemm diżapprovazzjoni għal mod ta’ dewmien. Illi minn naħa l-oħra meta ġew analizzati l-istess emails ešebiti mill-istess soċjetà konvenuta, il-kwistjoni l-aħħar li qamet kienet meta kien hemm il-bżonn li jiġu firmati xi billings. Illi kien dan il-mument li tqajmet il-kwistjoni kemm tad-dewmien u ntuża kliem li jekk jiġu ffirmati se jagħtu carte blanche lill-atturi. Illi l-Qorti ma tarax li d-dewmien u li kien hemm nuqqas ta’ prestazzjoni jista’ jwassal sabiex tiddeċiedi li ma hemmx dritt ta’ ħlas għax-xogħol li kien twettaq. Illi mill-provi ma jirriżultax li fil-fatt l-istess soċjetà konvenuta ħassitha li x-xogħol li kien qiegħed isir ma kienx ta’ kwalità u lanqas tant uriet id-diżapprovazzjoni tagħha li matul kważi sentejn li kien għaddej ix-xogħol. Kien biss fl-aħħar li urew dan u milli jidher kien f’dak iż-żmien li issa ħassew is-soċjetà konvenuta li għandhom jieqfu jagħmlu kuntatt magħhom tant li l-istess Paul Selis qal li kien sab lil ħaddieħor u għamlu x-xogħol bi prezz ferm anqas u f’inqas żmien. Illi mill-istess xhieda ma ħareġ minn imkien li x-xogħol magħmul ma kienx ta’ kwalità u kif ġie spjegat kien biss fil-bidu meta bdew jibnu l-website li kien hemm talba sabiex il-kuncett jinbidel u għalhekk bdiet issir waħda custom made għalihom.

Illi s-soċjetà konvenuta qajmet il-kwistjoni li bejn il-partijiet kien hemm ftehim konsenswali bejn il-partijiet u għalhekk it-talba tagħhom hija waħda inammissibbli. Illi għal kwantu ta’ dan il-fatt, din il-Qorti rat mill-prova mresqa quddiema li ma kien kien hemm ebda ftehim la mod verbali u lanqas bil-miktub u għalhekk ma tistax tara kif it-talba li saret kontra l-istess soċjetà konvenuta hija waħda inammissibbli. Illi

marbuta ma' dan il-fatt, il-kont maħruġ għalkemm l-istess soċjetà konvenuta qalet li qiegħda tikkontesta l-ammont mitlub ma resqet l-ebda prova taħt liema ċirkostanzi kienet qiegħda tikkontestah."

L-Appell

6. Is-soċjetà appellanta pprezentat ir-rikors tal-appell tagħha fit-13 ta' Mejju, 2024, fejn qiegħda titlob lil din il-Qorti sabiex:

"... jogħoġobha tilqa' dan l-umli appell u konsegwentement tirrevoka u tikkancella s-sentenza mogħtija mill-Onorabbli Qorti tal-Maġistrati fl-ismijiet "Associated News Group Ltd vs On Site Malta Ltd (Rikors Numru 139/2017/CFF) fil-15 t'April 2024 u wara li tilqa' l-eċċezzjonijiet tal-konvenuta, tiċhad it-talbiet tal-attriċi, bl-ispejjeż taż-żewġt istanzi kontra l-attriċi issa appellata."

Tgħid li l-aggravji tagħha huma dawn: (a) is-soċjetà appellata naqset li tipprova sal-grad rikjest mil-liġi li hija wettqet il-prestazzjonijiet mifthema; (b) mingħajr preġudizzju, mhijiex ġustifikata l-konklużjoni tal-Ewwel Qorti li ġaladarba ma kienx hemm prova tal-ftehim li l-*website* kellha titlesta sa jum partikolari, ma kien hemm l-ebda obbligu fir-rigward taż-żmien; u (ċ) il-fatt li s-soċjetà appellata kienet ingħatat diversi *deadlines* bil-*bona volontà* tagħha, ma kienx ifisser li b'hekk hija ma kinitx marbuta biż-żmien; u (d) l-Ewwel Qorti kellha tiddeċiedi li t-tardività fil-prestazzjoni kienet tfisser inadempjenza fl-eżekuzzjoni; u (e) mingħajr preġudizzju, il-prezz miftiehem.

7. Is-soċjetà appellata għad li kienet debitament notifikata, għażlet li ma tipprezentax risposta.

Konsiderazzjonijiet ta' din il-Qorti

8. Din il-Qorti ser tgħaddi sabiex tikkunsidra l-aggravji tas-soċjetà appellanta, u dan fid-dawl ta' dak li kkonstatat u ddeċidiet l-Ewwel Qorti.

9. Is-soċjetà appellanta tgħid li l-ewwel aggravju tagħha huwa li s-soċjetà appellata naqset li tipprova sal-grad rikjest mil-liġi li hija wettqet il-prestazzjonijiet miftehma b'mod li kellha dritt li titlob għall-ħlas fl-intier tiegħu. Tgħid li għalhekk l-Ewwel Qorti kienet tenuta qabel xejn tikkunsidra jekk l-imsemmija soċjetà intimata kinitx onorat l-obbligi tagħha lejha, u dan fid-dawl tal-eċċezzjonijiet tagħha li x-xogħol qatt ma kien tlesta u qatt ma gie kkonsenjat. Is-soċjetà appellanta tikkontendi li l-argument tagħha jistrieħ fuq id-dispożizzjonijiet tal-artikolu 562 tal-Kap. 12, u hija tiċċita dak li jingħad fil-ġurisprudenza tal-qradi tagħna dwar l-obbligu tal-prova ta' dak li jiġi allegat. Issostni li hawnhekk hija nieqsa l-prova li s-servizz gie pprestat skont l-ispeċifikazzjonijiet miftehma bejn il-partijiet, u ma kienx suffiċjenti l-fatt li s-soċjetà appellata kienet bagħtet kont fid-19 ta' Settembru, 2016, għaliex saħansitra l-prestazzjoni stess kienet qiegħda tiġi kkontestata. Tirrileva li fl-imsemmi kont ma kienx indikat b'mod ċar is-servizz li ngħata, u l-Ewwel Qorti ma kinitx għamlet l-iskrutinju relattiv sabiex tistabbilixxi jekk tassew gie pprestat is-servizz in kwistjoni. Hija tinsisti li l-prodott finali ma kienx gie kkonsenjat lilha, u għalhekk l-osservazzjoni tal-Ewwel Qorti li ma rriżultax li x-xogħol magħmul ma kienx ta' kwalità kienet waħda prematura. Is-soċjetà appellanta tikkontendi li fid-dawl tal-eċċezzjonijiet li kienu ngħataw, is-soċjetà appellata kienet tenuta li tressaq l-aqwa prova in sostenn tat-talbiet tagħha, jiġifieri li l-*website* disinjata kienet aċċessibbli *on the world wide web*.

Għal dak li jirrigwarda t-tieni aggravju tagħha, is-soċjetà appellanta tgħid li dan huwa mingħajr preġudizzju għall-ewwel aggravju tagħha, u qiegħda tagħmlu fil-konfront tal-konklużjoni tal-Ewwel Qorti li stabbiliet li ma kienx hemm prova ta' ta' ftehim bejn il-partijiet li l-*website* kellha titlesta sa jum partikolari, u allura ma kien hemm l-ebda rabta ta' żmien. Tgħid li din il-konklużjoni ma kinitx ġustifikata fid-dawl tal-fatti li kienu rriżultaw, u tal-prinċipji legali applikabbli. Is-soċjetà appellanta tissottometti li huwa paċifiku li l-fatt li ma kienx hemm ftehim bil-miktub, ma kienx ifisser li ma kien hemm l-ebda ftehim. Tispjega li fil-każ odjern kien hemm skambju ta' korrispondenza li permezz tagħha ġie miftiehem pjan ta' xogħol li s-soċjetà appellata ntrabtet li teżegwixxi, u hija tgħaddi sabiex tfisser kronologikament il-pjan li kienet hejjiet is-soċjetà appellata stess. Is-soċjetà appellanta tirrileva li sa Novembru 2014 ma kienx intbagħat id-disinn originali, u sa Diċembru 2014 il-*website* ma kinitx marret *live*. Sadanittant hija ma rċeviet l-ebda talba għall-informazzjoni ulterjuri. Tgħid li mbagħad fis-7 ta' Jannar, 2015, Ryan Mifsud wiegħed li *"we should be able to share some draft designs by Friday the 16th"*, iżda dan ma sarx. Is-soċjetà appellanta tgħid li b'hekk saru diversi wegħdiet konsekuttivi li kien ser jitlesta x-xogħol, u sa mit-30 ta' Novembru, 2015 hija kienet bdiet turi d-dizapprovazzjoni tagħha. B'hekk tgħid li jirriżulta li tassew kien hemm termini miftehma bejn il-partijiet, li saħansitra s-soċjetà appellata kienet ikkommettiet ruħha għalihom.

Dwar it-tielet aggravju tagħha, is-soċjetà appellanta tgħid li dan jolqot il-konklużjoni tal-Ewwel Qorti li l-kwistjoni tad-*deadlines* qamet biss lejn l-aħħar, u ma kienx irriżulta xi lment min-naħa tas-soċjetà appellanta stess fir-rigward tad-dewmien. Tgħid li meta hija aċċettat il-posponiment tal-prestazzjoni tas-

servizzi min-naħa tas-soċjetà appellata, dan ma kienx ifisser li hija kienet qiegħda taċċetta wkoll l-aġir abbużiv tagħha, jew li hija kienet qiegħda tirrinunzja għad-drittijiet tagħha. Is-soċjetà appellanta ssostni li hija kienet aċċettat l-posponiment bit-tama li x-xogħol jitlesta mis-soċjetà appellata, li kienet qiegħda tiżgwidha permezz ta' diversi wegħdiet fiergħa u foloz.

Fir-raba' aggravju tagħha, is-soċjetà appellanta tgħid mingħajr preġudizzju għal dak li ġie sottomess, li l-Ewwel Qorti kellha ssib li dewmien fil-prestazzjoni tas-servizz kien ifisser inadempjenza fl-eżekuzzjoni. Tikkontendi li hawnhekk kienet is-soċjetà appellata stess li kienet indikat it-terminu li fih hija kienet ser tlesti x-xogħol li għalih kienet ġiet inkarigata, u għalhekk l-istess bħal fil-każ meta t-terminu jkun ġie stabbilit fil-bidu tar-relazzjoni tagħhom, hija kellha taderixxi ruħha miegħu. Izda s-soċjetà appellanta hawnhekk tgħid li s-soċjetà appellata uriet negligenza kbira fl-inadempjenza tal-ftehim, u għalhekk hija kienet inkarigat lil terz żviluppatur sabiex jagħmel dak li hija kienet naqset li tagħmel, u din id-darba x-xogħol tlesta f'qasir żmien. Dan filwaqt li ż-żmien ta' sentejn li s-soċjetà appellata ħadet sabiex tlesti x-xogħol, kien ifisser li eventwalment meta tlesta, dan ma kien tal-ebda benefiċċju għaliha. Għalhekk tgħid li l-Ewwel Qorti kellha ssib li kien hemm inadempjenza min-naħa tas-soċjetà appellata, u tikkontendi li għalkemm fil-liġi m'hemm l-ebda dispożizzjoni *ad hoc*, l-*exceptio inadimplenti contractus* tista' titqajjem b'mod ġenerali relattivament għall-kuntratti sinallagmatiċi jew korrispettivi kollha, anki b'mod indipendenti mid-dritt tar-risoluzzjoni tal-kuntratt.

Għal dak li jirrigwarda l-ħames aggravju tagħha, is-soċjetà appellanta tgħid li dan huwa dwar il-prezz miftiehem. Tispjega li fit-30 ta' April, 2015, is-soċjetà

appellata kienet infurmata li l-prezz kien ser ikun iktar minn dak oriġinali minħabba l-allegata kumplessività tax-xogħol miftiehem, u dan fejn qatt ma kien gie ndikat li l-prezzijiet ikkwotati kienu mingħajr VAT. Hija hawnhekk tagħmel riferiment għall-artikolu 51Ċ u 51D tal-Kap. 378, u tikkontendi li n-nuqqas min-naħa tas-soċjetà appellata li tindika li l-VAT kien eskluż mill-prezz, kien wieħed qarrieqi min-naħa tagħha.

10. Il-Qorti tgħid li s-sentenza appellata hija tajba, u hija tikkondividi bi sħiħ ir-raġunament tal-Ewwel Qorti. Din korrettement għarfet li d-difiża prinċipali tas-soċjetà appellanta hija l-*exceptio inadimplenti contractus* imsejsa fuq il-prinċipju *inadimplenti non est adimplendum*, jiġifieri fejn ir-rikorrent ikun naqas milli jeżegwixxi l-obbligazzjonijiet tiegħu, ma jistax jippretendi l-ħlas tal-bilanċ dovut lilu. Irrilevat li l-partijiet kienu qegħdin jagħtu tort wieħed lill-ieħor għad-dewmien sabiex titlesta l-*website* mis-soċjetà appellata fuq inkarigu tas-soċjetà appellanta. L-Ewwel Qorti ssenjalat li f'każijiet simili l-ġudikant huwa mitlub li jistħarreg il-provi sabiex jistabbilixxi min mill-partijiet kien responsabbli għannuqqas li sarraf fid-dewmien. Hija ċċitat dak li qalu d-diversi qrati dwar ir-rekwiżiti sabiex tirnexxi eċċezzjoni bħal dik li kienet qiegħda tressaq is-soċjetà appellanta. Qalet li x-xhieda mressqa minn din tal-aħħar kienu rrilevaw li l-*website* fil-fatt ma saritx fiż-żmien li xtaqitha għall-iskop ta' reklamar minħabba ċaqlieg fil-*goalposts* li ma kienx attribwibbli lilha. Iżda s-soċjetà appellata kienet qiegħda tgħid li l-ħtija kienet kollha tas-soċjetà appellanta, u għalhekk kienet talbet il-ħlas għas-servizz reż kif miftiehem.

11. L-Ewwel Qorti gustament irrilevat li hija ma kellha l-ebda ftehim quddiemha li kien juri meta kellu jitlesta x-xogħol, u x'kellhom ikunu l-

konsegwenzi tal-inadempiment. Qalet li minn eżami tajjeb tal-korrispondenza esebita miż-żewġ partijiet, kien irriżulta li fil-21 ta' Ottubru, 2014, Ryan Mifsud kien kiteb li s-soċjetà appellata kienet ser tingħata x-xogħol fis-17 ta' Novembru. Irrilevat li madankollu ma kien hemm xejn x'jidher fl-imsemmija korrispondenza li x-xogħol tlesta, u wara s-17 ta' Novembru, 2014 kien hemm korrispondenza li kienet turi li s-soċjetà appellanta qalet li hija ma kinitx f'pożizzjoni li tagħti xi *feedback*, għaliex kienet impenjata f'xogħol ieħor. B'hekk tgħid li l-korrispondenza kienet tixhed li l-partijiet baqgħu jgħaddu l-informazzjoni lil xulxin, u kien biss fit-30 ta' Novembru, 2015 li Paul Selis wera li ma kienx kuntent li d-*deadlines* ma kienux qegħdin jinżammu. Sadanittant is-soċjetà appellata bdiet tinsisti sabiex tiġi ffirmata l-*billing sheet* qabel ma jmorru *live*, fejn f'*email* ta' Ryan Mifsud tat-18 ta' Frar, 2016, spjega li kienu nqalgħu xi problemi, imma Paul Selis min-naħa tiegħu wera d-dizapprovazzjoni tiegħu. Is-soċjetà qalet li barra minn hekk il-partijiet ma kienux qegħdin jaqblu dwar il-prezz finali, imma minkejja dan kollu, korrettement irrilevat li ma kien hemm l-ebda talba mingħand is-soċjetà appellanta sabiex ix-xogħol jieqaf.

12. L-Ewwel Qorti tajjeb ukoll osservat li kien biss lejn l-aħħar li qamet il-kwistjoni tad-*deadlines*, u dan kif irriżulta mid-dokumenti li ġew esebiti mill-partijiet. Qalet li mill-atti ma jirriżultax li min-naħa tas-soċjetà appellanta kien hemm id-dizapprovazzjoni tagħha bil-miktub għad-dewmien. Għalhekk l-Ewwel Qorti sewwa kkunsidrat li l-allegat dewmien u nuqqas ta' prestazzjoni ma setgħux jikkonvincuha sabiex tiddeċiedi li ma kien hemm l-ebda dritt għall-ħlas tax-xogħol li kien sar. L-Ewwel Qorti sabet ukoll li ma kienx irriżulta mill-provi li x-xogħol ma kienx ta' kwalità. Hija rrilevat li mill-provi rriżulta li ma kien hemm

L-ebda ftehim, kemm verbali u anki bil-miktub, u għalhekk bħal din il-Qorti, ma setgħetx tifhem kif it-talba tas-soċjetà appellata kienet waħda inammissibbli.

Decide

Għar-raġunijiet premessi, il-Qorti taqta' u tiddeċiedi dwar l-appell tas-soċjetà appellanta billi tiċċdu, filwaqt li tikkonferma s-sentenza appellata fl-intier tagħha.

L-ispejjeż ta' dawn il-proċeduri fiż-żewġ istanzi, għandhom ikunu a karigu tas-soċjetà appellanta.

Moqrija.

**Onor. Dr Lawrence Mintoff LL.D.
Imħallef**

**Rosemarie Calleja
Deputat Registratur**